

НОВА КОНЦЕПТУАЛНА И СИСТЕМАТИЧНА ТРАНСЦЕНДЕНТАЛНА АНТРОПОЛОГИЯ

Канавров, В. (2020). *Трансценденталният път към човека*.

София: Изток-Запад, ISBN 978-619-01-0572-5, 512 с.

Формат 16/70/100, 32 печатни коли

Асен Димитров

Българска академия на науките

Резюме. Антропологията на Валентин Канавров извървява трансцендентално-феноменологичния път на формално-рационалното изграждане на битието на човека. То се конструира по силата на съзидателната дейност на мисленето и не е тъждествено на непосредственото съществуване на човека като природно, разумно и социално същество. Чистата форма на мисленето (разум) рационално форматира дадеността на непосредственото съществуване на човека, като синтетичното единство на получения резултат се представя по онтологичен начин като битие на човека. В критическо отношение са важни два момента. Първо, непосредственото съществуване на човека като природно, разумно и социално същество не се заличава или унищожава. То е перманентна базисна наличност, която трайно и устойчиво съпътства битието на човека. Второ, в критическия вариант рационалното форматиране се осъществява не директно и насилствено, а опосредствано-трансцендентално посредством феномени. На априорно-апостериорния портал се „раждат“ феномените (трансценденталните схеми, Кант). Те не са еквивалентни на явленията. На терена на опита феномените медираат и провеждат познавателно и онтологично конструктивната сила на разума. Множеството феномени съставляват трансценденталното и процеса трансцендентализиране. Трансцендентални феномени според Канавров са *пространство-време-числото, любовта, езикът, политиката, свободата и религията* (възможно е разкриването и на други феномени). Те имат спонтанна поява при априорно-апостериорния преход на чистото мислене и игрова проява в полето на опита. По този трансцендентално-феноменологичен път на основата на непосредствената даденост на човека (природно същество, пол, емоции, общуване съжителство, съзнание, вяра и др.) Канавров показва как разумът онтологично изгражда битието на човека като *организъм, семейство, народ, държава, дух, църква* и др. В тази онтологична типика човек е едновременно *тяло, съпруг/съпруга, индивид, гражданин, личност, мирянин* и пр. Според Канавров единство на

тези битийни модуси на човека е Азът. Той е синтетична философска картина на човека, която е алтернативна на неговата екзистенция.

Ключови думи: Кант; критическа метафизика; трансцендентална антропология; трансцендентална феноменология; битие; онтология; Канабаров

В разгара на пандемията от коронавирус излезе книгата на Валентин Канабаров *Трансценденталният път към човека*. Тя е петият том на неговата критическа метафизика, която се оформи като концептуална и систематична пенталогия.

Още преди да се отвори книгата, прави впечатление нейното заглавие. Трансценденталният път е не на човека, а към човека. Заявката на книгата в теоретично отношение, а именно систематизирането на една нова трансцендентална антропология, като че ли изисква човекът да бъде не само в центъра на методологичните събития, а и в техните принципи основания. Канабаров категорично отхвърля тази постановка, защото я разглежда като недопустим емпиризм, който компрометира метафизичната същност на философското изследване. Според него преходът от *Apriori* към *Aposteriori* е единствено релевантният във формално отношение философски преход, докато обратният преход ражда химери и чудовища. Затова критическата метафизика е общата платформа, която носи базисния смисъл на трансценденталната антропология. Последната е теоретичен резултат и методологичен завършек на един последователно и педантично извървян метафизичен път. Не става дума за това, че по стечение на субективни авторски обстоятелства антропологията е последната книга на споменатата пенталогия, а за строг философски маршрут, който принципира виртуалисткия трансцендентализъм като основополагащ формално-рационален концепт на критическата метафизика. Тя се структурира трансцендентално-феноменологично.

Систематичната сграда на критическата метафизика на Канабаров изглежда така. В монографията *Критическата метафизика на Кант. Опит за виртуалистски трансцендентализъм* той излага „една виртуалистски-трансцендентална метафизика на познанието“ (Kanařrow, 2003: 264) от формално рационален тип. В *Критически онтологеме на духовността* Канабаров разкрива историята на „духовната битийност под формата на критическа онтология“ (Kanařrow, 2006: 11). В *Пътища на метафизиката. Кант и Хайдегер* той провежда „компаративен анализ на двата възможни типа фундаментални метафизики – познавателния и битийния“ (Kanařrow, 2011: 16). В *Пътища на трансценденталния схематизъм* Канабаров излага една нова „критическа трансцендентална феноменология като архитектурен елемент на критическата метафизика“ (Kanařrow, 2015: 344).

Върху тези философски устои и в обхвата на една парадигмална критическа метафизика в *Трансценденталният път към човека* се изследва разликата между Кантовата прагматична антропология и трансценденталната антропология, която предлага авторът. Той посочва множество хипотези и аргументи, които отговарят на въпроса защо Кант не пише трансцендентална антропология, след като издава

трите *Критики*, след като основни сфери, като природата, правото, морала, историята, религията и др. под., получават подчертано трансцендентално осмисляне и следователно неговата философска система безспорно се нуждае от специфична трансцендентална антропология. Най-вече трите *Критики*, но също така обхватната философска система на Кант са отправната точка на трансценденталната антропология на Канауров.

Оттук произтича нейната първа главна задача, а именно дедукцията на трансценденталните феномени. Според автора те са *пространство-време-числото, любовта, езикът, политиката, свободата и религията*, като е възможна експликацията и на други феномени. Те трябва да осъществят по критически начин подхода към трансценденталната антропология като тип критическа онтология. Дедукцията на феномените е аналогична на Кантовата дедукция на категориите¹⁾. На априорно-апостериорния портал, през който чистата форма на мисленето (разумът) навлиза в територията на опита, критиката търси и проследява генезата на феномените (трансцендентални схеми, по Кант), за да предотврати непосредственото и значи догматично онтологизиране от страна на разума. Липсата на трансцендентални феномени (респ. на трансцендентален схематизъм) неминуемо отвежда философското изследване до диалектика, т.е. до илюзорно познание и илюзорни същности. В шеметна спонтанна игра трансценденталните феномени опосредстват и провеждат рационално форматиращата и онтологично пораждащата роля на мисленето. Според Канауров тази постановка е критически императив на трансценденталната антропология. Детайлното изложение на формално-рационално зададената феноменология с трансцендентален характер, която е принципно различна от Хусерловата и от почиващата на нея традиция, е безспорен успех на книгата. Трансценденталната феноменология трасира същинския критически път към антропологията.

Вторият иновативен резултат на монографията е онтологичното изграждане на битието на човека, което Канауров схваща като *организъм, семейство, народ, държава, дух и църква*, като са възможни и други форми на битието на човека. Тази онтологична конструкция се въздига над непосредствената даденост на човека, представен като природно същество, пол, емоции, общуване съжителство, съзнание, вяра и др. под. Онтологизираното битие на човека нито заличава, нито потиска неговата природна даденост. Тя е непосредственият обект на трансценденталната антропология, която рационално и всъщност неизбежно – по силата на конститутивното мислене – изжижда битийната същност на човека над неговата непосредствена природа. В онтологичен смисъл Канауров показва човека като *тяло, съпруг/съпруга, индивид, гражданин, личност, мирянин*. Той изрично пояснява, че благодарение на играта на трансценденталните феномени, които критически медиатират конструктивната работа на мисленето върху различни природни констелации на човека, е възможно проясняване и на други негови онтологични модули.

Тяхно синтетично цяло е Азът, който според Канауров съставлява напрегнато онтологично единство, като същевременно е алтернативна философска визия на

човека по отношение на екзистенциалната. Така се очертават три основни възгледа за човека: естественонаучен, рационално-трансцендентален и екзистенциален. Последните два са конкурентни философски проекти за същността на човека. В заключението на книгата Канавров обобщава нейното съдържание в прегледна таблица, която синтезира „трансценденталната антропология като регионална критическа онтология“ (Kanawrow, 2020: 432).

Прави чест на издателство „Изток – Запад“, че в такова трудно пандемично време публикува фундаменталния труд на Валентин Канавров. Монографията е специализирана, теоретична и метафизична, но същевременно проблематиката е философски завладяваща и личностно интригуваща. Книга, която по задълбочен и систематичен начин касае човешкото битие и заслужава интереса на читателите.

БЕЛЕЖКИ

1. Анализ на „Кантовата дедукция на чистите разсъдъчни понятия“ (Kanawrow, 2013: 334) и нейната специфика в контекста на критическата метафизика, основана на концепта „виртуалистски трансцендентализъм“, Канавров е направил в статията „Кантовата трансцендентална дедукция на категориите от критикометафизично гледище“ (Kanawrow, 2013: 334 – 348).

ЛИТЕРАТУРА

- Канавров, В. (2003). *Критическата метафизика на Кант. Опит за виртуалистски трансцендентализъм*. Велико Търново: Faber.
- Канавров, В. (2006). *Критически онтологеме на духовността*. Велико Търново: Faber.
- Канавров, В. (2011). *Пътища на метафизиката. Кант и Хайдегер*. София: Изток – Запад.
- Канавров, В. (2013). Кантовата трансцендентална дедукция на категориите от критикометафизично гледище. *Философия*, 3, 334 – 348.
- Канавров, В. (2015). *Пътища на трансценденталния схематизъм*. София: Изток – Запад.
- Канавров, В. (2020). *Трансценденталният път към човека*. София: Изток – Запад.

REFERENCES

- Kanawrow, V. (2003). *Kant's Critical Metaphysics. An Attempt at Virtualistic Transcendentalism*. Veliko Tarnovo: Faber.
- Kanawrow, V. (2006). *Critical Ontologemes of Spirituality*. Veliko Tarnovo: Faber.
- Kanawrow, V. (2011). *Ways of Metaphysics. Kant and Heidegger*. Sofia: Iztok – Zapad.

- Kanawrow, V. (2013). Kant's Transcendental Deduction of Categories in Critical Metaphysical Point of View. *Filosofiya-Philosophy*, 3, 334 – 348. [in Bulgarian].
- Kanawrow, V. (2015). *Ways of Transcendental Schematism*. Sofia: Iztok – Zapad.
- Kanawrow, V. (2020). *The Transcendental Road to Man*. Sofia: Iztok – Zapad.

A NEW CONCEPTUAL AND SYSTEMATICAL TRANSCENDENTAL ANTHROPOLOGY

Abstract. Kanawrow's anthropology traces the transcendental-phenomenological path of the formal-rational construction of human being. It is constructed by virtue of the creative activity of thinking and is not identical with the immediate existence of man as a natural, rational and social being. The pure form of thinking (reason) rationally formats the givenness of the immediacy of man, as the synthetic unity of the obtained result is ontologically presented as being of man. Two points are critically important. First, the immediate existence of man as a natural, reasonable and social being is not obliterated or destroyed. It is a permanent basic prerequisite that unendingly and sustainably accompanies human existence. Second, in the critical version, the rational formatting takes place not directly and brutally, but indirectly, transcendently, through phenomena. On the a priori-posterior portal, phenomena (transcendental schemes, Kant) are born. They are not equivalent to experiences. In the field of experience, phenomena mediate and exert cognitively and ontologically the constructive power of reason. Many phenomena make up the transcendental and the process of transcendentalization. According to Kanawrow, transcendental phenomena are *space-time-number, love, language, politics, freedom and religion* (other phenomena may be revealed, as well). They have a spontaneous occurrence in the a priori-posterior transition of pure thinking and a playful manifestation in the field of experience. In this transcendental-phenomenological way, based on the immediate givenness of man (natural being, gender, emotions, communication, cohabitation, consciousness, faith, etc.), Kanawrow shows how reason ontologically builds human being as an *organism, family, people, state, spirit, church* and more. In this ontological typicality, one is simultaneously a *body, husband/wife, individual, citizen, personality, layman*, etc. According to Kanawrow, the unity of these modes of being of man is the Self. It is a synthetic philosophical picture of man that is alternative to his existence.

Keywords: Kant; critical metaphysics; transcendental anthropology; transcendental phenomenology; Being; ontology; Kanawrow

✉ **Dr. Assen Dimitrov, Assoc. Prof.**

Department of Ontology and Epistemology
Institute of Philosophy and Sociology
Bulgarian Academy of Sciences
6, Patriarch Evtimii Blvd.
1000 Sofia, Bulgaria
E-mail: assen.dimitrov@gmail.com